

جهژن

رۆژانی جهژن ساته‌کانی جوانی و رازاندنه‌وه و خوشین، گرتگه هه‌موو شته‌کان جوان بن و ، دهمو چاوه‌کان زه‌رده‌خه‌نه یان لی بباریت و، په‌یوه‌ندیه‌کان گهرم بکرینه‌وه و گهردن ئازادی له هه‌موولا بکریت . جهژن له ئیسلامدا و بستگه‌یه‌کی پشوو دان و دلخۆشی و سوپاسگوزاری په‌روه‌دگار له‌سه‌ر ئه‌نجامدانی دوو پایه‌ی گه‌وره‌ی ئیسلام:

1- رۆژی رهمه‌زان 2- حه‌ج .

له‌فه‌رموده‌دا هاته‌و : (للصائم فرحتان : إذا أفطر فرح بفطره، وإذا لقي ربه فرح بصومه) متفق علیه . واته‌: رۆژه وان دوو خۆشی هه‌یه، یه‌ک : له‌کاتی به‌ربانگ کردنه‌وه یان ته‌واو بونی مانگی رهمه‌زان که خۆشیه‌کی ئیمانیه به هۆی ئه‌نجامدانی فه‌رزیک ، دوو : خۆشیه‌کی تری تاییه‌ته به قیامه‌ت و پاداشتی رۆژه‌که‌ی که ده‌گاته‌وه به‌خوای گه‌وره، خوای گه‌وره ده‌فه‌رمویت ﴿ قُلْ يَفْضَلُ اللَّهُ وَبِرَحْمَتِهِ فَيَذَلِّكَ قَلِيلًا فَرِحُوا هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴾ یونس 58.

واته‌: به‌چاکه‌و به به‌زه‌یی خوا دلشاد و دلخۆشین ، هه‌ر ئه‌وه‌ش چاکتره بۆیان له هه‌موو ئه‌و شتانه‌ی خه‌ریکن کۆی ده‌که‌نه‌وه و که‌له‌که‌ی ده‌که‌ن . له‌به‌ر ئه‌وه جهژن له ئیسلامدا قیستیقال و ئاهه‌نگیکی گه‌وره‌یه و دوو واتای مه‌زنی تێدایه‌:

یه‌که‌م : واتای ره‌بانی

دلخۆشی و شادی ده‌ربرینه له سه‌ر ئه‌نجامدانی دوو روکنی گه‌وره‌ی ئیسلام ، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی جهژنی موسلمان وه‌ک جهژنی خه‌لکی تر نیه که‌ده‌رگای ئاره‌زو گونا‌ه کردن والا بکریت ، به‌لکو جهژنی باوه‌ردار به نوێژ ده‌ست پی ده‌کات و به زیکی خوا ده‌رازیته‌وه ، له‌به‌ر ئه‌وه هیچ دیارده‌یه‌کی ماتهم و تازیه‌باری و غهم و په‌ژاره له‌رۆژانی جهژندا دروست نیه .

دووه‌م : واتای مرویی

بۆ خودی تاکه که‌س ده‌ر برینی خۆشی و پۆشینی جل و به‌رگی جوان و خواردنی خۆشه ، له لایه‌نی کۆمه‌لایه‌تیشه‌وه لا کردنه‌وه‌یه له هه‌ژاران و نه‌داران به‌زه‌کاتی سه‌رفیتره (فیطر) له‌جهژنی رهمه‌زان و، قوربانی کردن و به‌خشینه‌وه‌ی گوشت له‌جهژنی قورباندا . هه‌روه‌ها په‌یوه‌ندی کۆمه‌لایه‌تی و سیله‌ی رحم و گهردن ئلزادی سیمای جهژنی باوه‌ردارن . پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) له باره‌ی سه‌رفیتره‌وه ده‌فه‌رمویت:

(طه‌رة للصائم و طعمه‌ة للمساکین) واته‌ : سه‌رفیتره پاکژی به‌ رۆژه‌وان و که‌موکۆری رۆژه‌که‌ی و، خواردن به‌خشینه به هه‌ژاران . ئه‌مه‌ش بۆ ئه‌وه‌یه هه‌موو که‌سیک له جهژندا بی‌ت . هه‌روه‌ک چۆن کړنوشی سه‌هو نوقسانی نوێژ پرده‌کاته‌وه به‌و شیوه‌یه‌ش سه‌رفیتره نوقسانی رۆژه پرده‌کاته‌وه .

سیله‌ی رحم و سه‌ردانی کۆمه‌لایه‌تی

خوای گه‌وره ده‌فه‌رمیٓ ﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ [الحجرات 10] واته‌: باوه‌رداران برای یه‌کن ، ده‌بی‌ت ئه‌و برایه‌تیه له‌جهژندا زیاتر به‌رجه‌سته بکریت و هه‌موو به‌رجه‌سته ده‌رونی و ماده‌یه‌کان وه‌لا بنریت و په‌یوه‌ندیه‌کان گهرم بکرینه‌وه (وجبت محبتی للمتزاویرین فی) فه‌رموده‌ی — قدسی — یه ، واته‌: خوا گه‌وره ده‌فه‌رمویت خۆشه‌ویستیم واجب بوه بۆ ئه‌و که‌سانه‌ی له‌به‌ر رهمه‌ندی من سه‌ردانی یه‌کتر ده‌که‌ن .

پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) فرموی : پیتان بلیم کی له بههشتدایه ؟

وتیان : بهلی ټهی پیغمبر خوا : ټه ویش فرموی : محمد له بههشتدایه , حمزه له بههشتدایه , کهسیک سهردانی برایه کی باوهرداری بکات له بهر رهمندی خوا له بههشتدایه , له فرموده یه کی تردهاتوه : ټه و کهسهی سهردانی باوهرداریک دهکات له بهر خوا (70.000) ههزار فریشته به شداری له گه لدا ده کهن و داوای لیخوشبون و نزای خیری بو ده کهن , پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) له مانای فرموده یه کدا ده فرمویت : (بهین ناخوشی — له گه ل خه لکدا — داتاشهره , نالیم موی سهرده تاشیت به لکو ټایین داده تاشیت) .

نوښی جهژن

نوښی جهژن له سالی یه که می کوچیدا ته شریع کراوه , سونه ټیکی مؤکده یه و پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) به رده وام بوه له سهری و فرمونی به پیاوان و ژنان داوه له سهر ټاماده بونی .

سونه ته کانی جهژن:

● خوشوردن و بوخوشکردن وله بهرکردنی جوانترین جل و بهرگ , هسه نی کوری ټیمامی عهلی (رهزای خوای لیبت) ده لیت پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) : (فرمونی پیکردین له دوو جهژنه که دا واته (رهمهزان وقوربان) باشترین جل و بهرگمان بیوشین وخومان بوخوش بکهین) رواه الحاکم .

● ابن القیم : ده لیت بو دوو جهژنه که پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) جوانترین جل و بهرگی له بهر ده کرد و , دهستی جلی تاییه تی هه بوو بو جومعه و جهژنه کان .

● خواردنی چند ده نکه خورمایه ک به تاک واته (3 , 5 , 7 , ...) پیش چون بو نوښی جهژنی رهمهزان , به لام له جهژنی قورباندا سونه ته دوی نوښ خواردن بخویت عن انس قال : (کان رسول الله لا یغدو یوم حتی یأکل تمرات , ویأکلهن وترا) رواه البخاری . عن انس قال : کان رسول لا یخرج یوم الفطر حتی یطعم , ولا یأکل یوم الأضحی حتی یصلي . رواه الترمذی .

● به شداری کردنی پیاوان و گه نجان و مندالان و نافرته تان له نوښی جهژنه کاندایه , ابن عباس (رهزای خوای له سهر) ده لیت پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) خیزان و کچه کانی ده برد بو نوښی جهژنه کان , ابن ماجه و بیهقی , به لکو سونه ته ټه و نافرته تانهش که نوښریان له سهر نیه به شداری ټه و کوبونه وه مه راسیمه بکهن , ابن عباس (رهزای خوای له سهر) ده لیت له گه ل پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) چوم بو نوښی جهژن دوی نوښی جهژن و ووتاردان چوه لای ژنان و ټاموژگاری کردن و فرمونی پیکردن به به خشین (البخاری) له ریوا به ټیکی ترده (بشهدن الخیر و دعوة المسلمین) .

● جیاوازی ریگا , سونه ته رویشتن و گه رانه وه بو نوښی جهژن به دوو ریگای جیاوازدا بیټ , جابر (رهزای خوای له سهر) ده لیت : که پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) به ریگایه کدا برپوشتایه بو نوښی جهژن له ریگایه کی تره وه ده گه رایه وه مالی (البخاری) , نهینی ټه مهش ټه وه یه تا فریشته ی زیاتر شایه تی بو بدهن و خه لکی زیاتر بیینی و جهژنه پیروزه و گه ردن ټازادیان لی بکات .

● پیروزیایی کردن له یه کتر , جوبه پیری کوری نه فیر ده لیت : گه رهاوه لانی پیغمبر (صلی الله علیه وسلم) له جهژندا به یه ک بگه شتتایه به یه کترین دهوت (تقبل الله منا و منکم) .

● ته کبیر کردن له روژانی جهژندا ((لَتُكْمَلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ)) البقرة 185 , له جهژنی رهمه زاندا له پاش له مال دهرچوون بو نوښی جهژن دهستی پی ده کات وله پاش نوښیش کوتایی پی دیت و , به لام له جه

ژنی قورباندا له بهیانی رۆژی عهرفهوه ههتا عهسری چوارهم رۆژ بهرهوام دهییت . عومهری کورپی خهتاب و ابن مسعود (رهزای خویان لهسهر) دهلین شیوازی ته کبیره که بهم شیویهیه:

● (الله أكبر الله أكبر لا اله إلا الله، الله أكبر الله أكبر والله الحمد)

● وعن أنس أن رسول الله قال: زينوا العيدين بالتهليل والتكبير والتحميد والتقديس - رواه أبو نعيم في الحلية - .

• دهبرینی خوشی و شادی بهسرود و یاری کردن و خواردن ، ئه نهس (رهزای خوی لهسهر) کاتییک پیغمبههر (صلی الله علیه وسلم) کۆچی کرد بو مدینه خه لکی دوو رۆژی خوشی دهبرینیان هه بوو ، پیغمبههر (صلی الله علیه وسلم) فهرموی :
: خوی گهوره بوی گوپیون بهدوو رۆژی چاکتر لهوانه ، ئهوانیش رۆژهکانی جهژنی رهمهزان و قوربانن . : ولقد شرع النبي هذين العيدين لأمته كما روي أنه قدم للمدينة ولأهلها يومان يلعبون فيهما فقال: ما هذا اليومان؟ قالوا: كنا نلعب فيهما في الجاهلية، فقال عليه الصلاة والسلام: إن الله قد أبدلكما بهما خيرا منهما عيد الفطر وعيد الأضحى (أبو داود عن أنس ، النسائي ، ابن حبان) .
عائیشه (رهزای خوی لهسهر) دهلیت : له رۆژی جهژندا حه به شیهه کان له مزگهوتی پیغمبههر (صلی الله علیه وسلم) یاریان ده کرد منیش له دوی پیغمبههره وه سه یرم ده کردن ، شانی موباره کی بو نزم کردمه وه تا باش بیان بینم ، پیغمبههریش هانی دهدان و ده یغهرموو (دونکم یابنی أرفد) متفق علیه ، واته : ئافهرین کورانی (ئه رفه د) که له قه بی حه به شیهه کانه .

جاریک ئه بو به کری سدیق (رهزای خوی لهسهر) له رۆژی جهژندا چوو بو مالی پیغمبههر (صلی الله علیه وسلم) ، دوو کچ لای عائیشه بوون گورانیان دهوت ، ئه بو به کر توره بوو لیان ، پیغمبههریش فهرموی : وازیان لیینه هه موو نه ته وه یه ک رۆژی هه یه وه ئه مهش رۆژی ئیمه یه ، باجوله که کان بزنانن که ئایینه که مان مولهت و فراوانی تیدا یه وه ، من به ئایینی سه ماحهت و فیهترهت نیردراوم .

چه ند تییینی یه ک

- نوپژی جهژن بانگ و قامه تی نیه ، له دوی خۆر هه لاتن به (20) دهقیقه ده ییت و دوو رکاته و له پیش وتاره که وه ده کریت به پیچه وانه ی نوپژی هه یینی یه وه ، سونه تی پاش و پیشی نیه ، له رکاتی یه که مدا پیش فاتحه (7) جارو ، له رکاتی دوهمدا (5) جار ته کبیر هه یه ، واته : (الله أكبر) ده کریت .

- نوپژی جهژن قهزا ده کریته وه : ئه گهر که سیک له یه که م رۆژدا بوی نه کرا و بیانویه کی شه رع ی هه بو ، ئه وا بو ی هه یه رۆژی دووهم بیکانه وه .